

Віталій Галішевський

Кременець (Україна)

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ МИХАЙЛА БРАЙЧЕВСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ТОВАРИСТВА

Прізвище Михайла Брайчевського неодноразово згадувалося на сторінках «Українського історика», а отже було добре відоме українським діаспорним науковцям. Перша рецензія на працю М. Брайчевського «Коли і як виник Київ» вийшла друком в 1963 році. Приблизно з цього часу наукова і громадська діяльність Михайла Юліановича знаходиться в об'єктиві української діаспори. Монографію «Походження Русі» на Заході було названо «новим і дуже важливим кроком вперед на шляху до з'ясування проблеми походження Русі», а високий дослідницький рівень, об'єктивність та незаангажованість автора у вирішенні наукових проблем ставилися за приклад російським вченим. Після публікацій твору «Приєднання чи воз'єднання» в Торонто у 1972 р. М. Брайчевський став ще популярнішим серед заокеанських українських наукових кіл. З цього часу на різних наукових форумах діаспоряни стали на захист переслідуваного історика.

Подекуди, однак, діаспорні дослідники критично ставилися до деяких новаторських ідей Михайла Юліановича. Передусім, це була теорія культурного впливу слов'ян на кочівників, у тому числі – Хазарський каганат. Діаспорні ж науковці, в галузі номадистики перебуваючи під впливом творчості українського вченого О. Прицака стояли ближче до позицій, що суперечили переконанням М. Брайчевського. Зокрема в пасив йому ставили недооцінку впливу гуннів і Хозарського каганату на слов'янські племена, а також переоцінку ролі аварів в долі слов'ян.

Важливою ланкою громадсько-політичної діяльності М. Брайчевського в 1990-і роки стала його співпраця з науковими колами української діаспори (в основному, заокеанської). Перші безпосередні контакти з українською діаспорою на «особистому рівні» були налагоджені у 1990 році, коли Михайло Юліанович зустрівся з Любомиром Винаром на III Конгресі міжнародної асоціації українців у Києві.

Беручи до уваги, без применшення, популярність творчості М. Брайчевського в українській діаспорі, не дивно, що першим вченим з материкової України, хто отримав змогу друкуватися в «Українському історичному», став саме Михайло Юліанович. У четвертому номері журналу «Український історик» за 1989 р. було опубліковано виступ М. Брайчевського, виголошений під час Установчого з'їзду Народного руху України за перебудову під назвою «Про українську державність». Така співпраця із заокеанськими вченими була своєрідним ноу-хау серед українських істориків початку 1990-х років. До М. Брайчевського лише кілька дослідників мали певну популярність та співпрацювали з діаспорними колами (Я. Ісаєвич, Я. Дашкевич та ін.). У тому ж 1990 році Л. Винар запросив М. Брайчевського до співпраці в «Українському історичному».

У 1991 році Михайло Юліанович став головою ініціативної групи Українського історичного товариства у Києві, а вже 20 серпня 1992 року очолив Київський осередок УІТ ім. М. Грушевського. Вже у 1993 році Михайло Юліанович організував першу наукову конференцію УІТ у Києві на тему «Міфологія в українській історіографії (XIX–XX століття)», виступивши на цій конференції з доповіддю «Структуралізм історичного процесу». Того ж року М. Брайчевський став членом Редакційної колегії журналу «Український історик» та співредактором журналу. В обов'язки М. Брайчевського як редактора «Українського історика» входило редагування та рецензування статей зі стародавньої та середньовічної історії України. Як голова Осередку УІТ у Києві він сприяв популяризації ідей товариства та його журналу в Україні.

Варто зауважити, що співпраця М. Брайчевського та УІТ поширювалася і на видавничу діяльність. І. Гирич із цього приводу

зазначив, що Михайло Юліанович, співпрацюючи з УІТ, сподівався, за сприяння та фінансування Товариства, видати свої «рукописи для шухляди», яких за роки вимушеного існування за межами радянських наукових інституцій накопичилося досить багато. У кінці 1998 року Л. Винар запропонував М. Брайчевському видати збірку його наукових і деяких публіцистичних праць. За ініціативи Л. Винара до «Вибраних творів» Брайчевського увійшли монографії «Походження Русі», «Анти» й праця «Приєднання чи возз'єднання».

Співпраця М. Брайчевського з УІТ відбувалася, фактично, аж до самої смерті вченого у 2001 році. За океаном, особливо в наукових колах, Михайло Юліанович набув широкої популярності «як провідний археолог, історик, історіософ та видатний будівничий української національної культури». Його вважали «символом боротьби за національні та людські права в Україні». Таке співробітництво не може розглядатися лише у площині наукової діяльності М. Брайчевського, оскільки воно, окрім низки суто сциентичних факторів, вирішувало велику кількість позанаукових проблем: популяризація та презентація України, її історії та культури в світі (через публікацію творів вченого), залучення іноземних інвестицій у розвиток (передусім культурний) України і т.д.

Список використаних джерел та літератури:

1. Атаманенко А. Українське історичне товариство: ідеї, постаті, діяльність / А. Атаманенко. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2010.

2. Винар Л. Михайло Брайчевський: співпраця з УІТ і УВАН / Л. Винар // Український історик. – 2009. – Т. XLVI.

3. Гирич І. Михайло Брайчевський та УІТ / І. Гирич // Український історик. – 2003. – Т. XL.